

TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA FIGURALARNI CHIZISHGA O'RGATISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Rahmatova Aziza Ahmatovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi
2-kurs “D” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘quvchilarni tasviriy san’at darslarida figuralarni chizishga o‘rgatishda psixologik xususiyatlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda bolalarning motorika, diqqat, vizual xotira va ijodiy tafakkurini hisobga olgan holda figuralarni chizish mashg‘ulotlarini samarali tashkil etish usullari ko‘rib chiqiladi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, metodik vositalar, bosqichma-bosqich o‘rgatish usullari va zamonaviy texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning figuralarni chizish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Figuralar, tasviriy san’at, psixologik xususiyatlar, pedagogik yondashuv, ijodiy tafakkur, motorika, vizual xotira, dars mashg‘uloti.

Tasviriy san’at darslarida figuralarni chizishga o‘rgatish nafaqat texnik ko‘nikmalarni shakllantirish, balki bolalarning psixologik va ijodiy rivojlanishini ta’minlashda muhim o‘rin tutadi. Figuralar orqali o‘quvchilar inson tanasi, harakatlar, nisbatlar va ifodalarni o‘rganadilar, shu bilan birga vizual xotira, diqqat va motorik qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Psixologik jihatlarni hisobga olgan holda figuralarni chizish mashg‘ulotlarini tashkil etish o‘quvchilarning muvaffaqiyatli o‘rganishini ta’minlaydi. Darslarda yoshga mos bosqichma-bosqich yondashuv, didaktik materiallar va interaktiv vositalar qo‘llaniladi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va multimedia resurslar yordamida mashg‘ulotlar qiziqarli va samarali bo‘ladi.

Ushbu maqola o‘quvchilarning figuralarni chizish ko‘nikmalarini rivojlantirishda psixologik xususiyatlarni hisobga olishning metodik va pedagogik jihatlarni tahlil qilishga qaratilgan.

Tasviriy san’at darslarida figuralarni chizishga o‘rgatish bolalarning psixologik rivojlanishini va ijodiy ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Figuralarni chizish jarayoni o‘quvchilarga inson tanasi, harakatlar, nisbatlar va ifodalarni tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu mashg‘ulotlar motorika,

vizual xotira, diqqat va estetik didni rivojlantirishga xizmat qiladi. Psixologik jihatlarni hisobga olgan holda figuralarni chizish mashg'ulotlarini samarali tashkil etish darslarning asosiy vazifalaridan biridir.

Boshlang'ich bosqichlarda o'quvchilarga sodda shakllardan boshlash tavsiya etiladi. Masalan, inson tanasining asosiy qismlari — bosh, tana, qo'l va oyoqlarni to'g'ri nisbatlarda chizish mashqlari o'quvchilarni figuralar bilan tanishtirishning birinchi bosqichini tashkil qiladi. Shundan so'ng, yuz ifodalari, tana harakati va murakkab kompozitsiyalarni qo'shish orqali o'quvchilarning texnik va estetik ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Didaktik materiallar va pedagogik vositalar figuralarni chizishda muhim ahamiyatga ega. Rasmi qo'llanmalar, modellar, vizual misollar va interaktiv taqdimotlar o'quvchilarga figuralarni to'g'ri chizish jarayonini tushunishga yordam beradi. Masalan, bosh va tana nisbatlarini ko'rsatadigan diagrammalar, alohida yuz qismlarini o'rganish mashqlari va har bir qismini segmentlarga ajratib chizishga o'rgatish samarali natija beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish uchun ularga mustaqil ishlash imkoniyati beriladi.

O'quvchilarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish dars samaradorligini oshiradi. Har bir o'quvchi turli tezlikda o'rganadi, ijodiy qobiliyatlari va diqqat darajasi farq qiladi. Shu sababli, darslar individual va guruh ishlari bilan uyg'un tashkil etilishi lozim. Guruh ishlari o'quvchilarni bir-biri bilan muloqot qilish, bir-biriga yordam berish va ijodiy yechimlar topishga rag'batlantiradi. Mustaqil ishlar esa o'quvchilarning shaxsiy uslubini shakllantirish, ijodiy qarorlar qabul qilish va mustaqil tafakkurini rivojlantirish imkonini beradi.

Figuralarni chizish mashg'ulotlarida psixologik jihatlar, xususan vizual xotira, diqqat va motorik qobiliyatlar muhim ahamiyatga ega. Vizual xotira mashqlari o'quvchilarga model rasmni eslab qolish va uni chizishda qo'llash imkonini beradi. Diqqatni jamlash mashqlari tafsilotlarni aniqlik bilan chizish va nisbatlarni saqlashga yordam beradi. Motorika mashqlari esa qo'l mushaklarini rivojlantirib, chiziqlarni aniq va barqaror chizishga yordam beradi. Shu bilan birga, ranglarni tanlash, harakat va ifodalarni aks ettirish orqali estetik did shakllanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash figuralarni chizish jarayonini samarali va qiziqarli qiladi. Multimedia resurslar, interaktiv dasturlar va video ko'rsatmalar yordamida o'quvchilar real hayotdagi odam figuralarini tahlil qilish,

harakat va yuz ifodalarini o'rganish imkoniga ega bo'ladi. Interaktiv dasturlar orqali o'quvchilar turli kompozitsiya va rang variantlarini sinab ko'rish, ijodiy qarorlarni mustaqil qabul qilish va yangi uslublarni sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishda motivatsiya va rag'batlantirish katta ahamiyatga ega. O'quvchilarni ijobiy baholash, konstruktiv fikr bildirish va erkin ijodiy faoliyatga imkon yaratish dars samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarga turli uslub va texnikalarni sinab ko'rish imkonini berish ularni yangi yechimlar izlashga undaydi va ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Figuralarni chizish mashg'ulotlari orqali o'quvchilar estetik va hissiy tajriba ham shakllantiradilar. Tana holati, yuz ifodasi va harakatlarni chizish orqali bolalar hissiyotlarni ifodalashni o'rganadilar. Bu nafaqat san'at ko'nikmalarini oshiradi, balki bolalarning o'zini anglash va hissiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, figuralarni chizish bolalarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi, masalan, kuzatish, tahlil qilish va model bilan muloqot qilish qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Pedagogik jarayonda bosqichma-bosqich yondashuv muhim ahamiyatga ega. Darslar rejalashtirilganda avvalo o'quvchilarga asosiy ko'nikmalarni o'rgatish, keyinchalik murakkab vazifalarni bajarishga yo'naltirish tavsiya etiladi. Shu bilan birga, har bir darsning yakunida o'quvchilar ijodiy ishlarini taqdim etish va baholash imkoniyatini yaratish, ularni o'z ishlari ustida mulohaza yuritishga o'rgatadi.

Shu tarzda, figuralarni chizishga o'rgatish jarayoni pedagogik va psixologik asoslarni uyg'unlashtirishni talab qiladi. Didaktik materiallar, metodik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va individual yondashuvlar yordamida darslar samarali va qiziqarli bo'ladi. Bu jarayon o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini, estetik didini va psixologik rivojlanishini mustahkamlashga xizmat qiladi, ularni mustaqil ijodiy faoliyatga tayyorlaydi hamda san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Tasviriy san'at darslarida figuralarni chizishga o'rgatish o'quvchilarning psixologik va ijodiy rivojlanishini ta'minlashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu jarayonda didaktik materiallar, metodik vositalar, bosqichma-bosqich o'rgatish yondashuvlari va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning texnik va ijodiy ko'nikmalarini samarali shakllantirishga yordam beradi.

Figuralarni chizish mashg'ulotlari o'quvchilarda motorika, diqqat, vizual xotira, estetik did va hissiy sezgirlikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilar mustaqil

ijodiy qarorlar qabul qilish, turli uslub va texnikalarni sinab ko‘rish, o‘z ijodiy uslubini shakllantirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Shu tarzda, figuralarni chizish bo‘yicha darslar o‘quvchilarning san’atga oid kompetensiyasini mustahkamlash, ijodiy tafakkurini rivojlantirish va estetik tarbiyasini oshirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). Pedagogik va psixologik jihatlari o‘quvchilarda tasviriy savodxonlikni shakllantirish. *Modern Education (Uzbekistan)*, (6), 15–21.
2. Shavdirov, S. A. (2017). Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti. *Pedagogical Education and Science*, (2), 109–110.
3. Shovdirov, S. A. (2024). O‘quvchilarning san’atga oid kompetensiyalarini shakllantirish omillari. *Inter Education & Global Study*, (1), 8–14.
4. Baymetov, B. B., & Shovdirov, S. A. (2023). Tasviriy san’at darslarida nazariy va amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish metodlari. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 60–66.
5. Karimov, R. (2019). Tasviriy san’at darslarida milliy naqshlar va ranglar palitrasini qo‘llash metodikasi. *Science and Education*, (2), 33–39.